

Journal of Applied and Theoretical Social Sciences

ICCSOR

ISSN:2687-5861

İstanbul Tüccar Derneği¹

Murat SEVER*

Özet

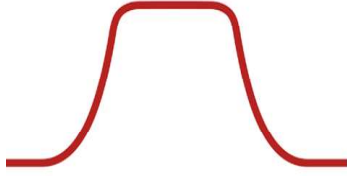
İstanbul Tüccar Derneğidöneminin ticaret sermayesinin etkin bir kurumudur.Çeşitli komisyonlarkurmuş, Türkiye İktisat Mecmuasını çıkarmıştır.İktisat konulu ilk sivil toplum kuruluşu kongresi olan 1948 Türkiye İktisat Kongresinin düzenlenmesine öncülük etmiştir.Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi İktisat Tarihi alanındaki en önemli sivil toplum kuruluşlarının başında gelmektedir.Bu faaliyetleri ve kamuoyunu etkileme gücü ile günümüz Türkiye iş dünyasında önemli yer tutan TÜSİAD ile benzerlik göstermektedir.Bu çalışmada, dönemin gelişmeleri ışığında, Derneğin kuruluş süreci, kuruluş neden ve amaçları, üye yapısı ele alınmaktadır. İlave olarakyer yer Derneğin fikir babası, yönetim kurulu üyesi ve genel sekreteri Ahmet Hamdi Başar'ın fikirlerine yer verilerek devrin devletçilik ve liberalizm tartışmalarına değinilmektedir.

Anahtar Kelimeler:İstanbul Tüccar Derneği, Türkiye İktisat Mecmuası, Ahmet Hamdi Başar,Devletçilik,Liberalizm,1948 Türkiye İktisat Kongresi

Jel Kodları:N00,N24,N25,N74,N75.

Marmara Üniversitesi S.B.E. de 2004 yılında savunması yapılan “Devletçilik liberalizm tartışmaları ve İstanbul Tüccar Derneği” adlı yüksek lisans tezinden derlenmiştir.

*Maliye Bilim Uzmanı, muratsever2002@yahoo.com

ICCSOR

Journal of Applied and Theoretical Social Sciences

ISSN:2687-5861

Istanbul Merchant Association

Abstract

The Istanbul Merchant Association was an effective institution of the trade capital of its time. It set up various commissions, printed the Turkey Economic Journal. It has pioneered the organization of the first civil society congress on the economy named 1948 Turkey Economic Congress. It is among the most important non-governmental organizations in the field of Economic History in Turkey during the Republican Era. These activities and the power to influence public opinion in Turkey shows similarities with TUSIAD of the present time which holds an important place in the business world. In this study, in the light of the developments of the period, the establishment process of the Association, the reason and aims of its establishment, and its member structure are discussed. In addition, the ideas of Ahmet Hamdi Başar, the founding father, board member and general secretary of the Association, are mentioned in places and discussions on etatism and liberalism of the period are mentioned.

Keywords: Istanbul Merchant Association, The Turkey Economic Journal, Ahmet Hamdi Başar, Etatism, Liberalism, 1948 Turkey Economics Congress.

JEL codes: N00,N24,N25,N74,N75.

Giriş

II.Dünya Savaşı başta Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünyada önemli ekonomik ve siyasal değişimlere neden olmuştur. Yaşanan bu gelişmelerin Türkiye üzerinde de birçok yansıması olmuştur. Türkiye de ki yansımalarına bakıldığında; siyasal bakımdan en önemli gelişme çok partili siyasal hayata geçilmesi olmuş, bu gelişme 1950'lerde iktidarın el değiştirmesine neden olan bir sürecin başlangıcını oluşturmuştur. Ekonomik açıdan yaşanan en önemli gelişme ise, 1930'lu yıllarda başlayan devletçiliğin etkisini yitirmesi, korumacılığın ve müdahaleciliğin azaltılması taleplerinin daha çok dile getirilmesi olmuştur. Bu dönemde gerek iktidarda olan CHP ve gerekse muhalefet partisi DP, devletçiliğin etkilerinin azaltılması konusunda hemfikir olmuşlardır.

Savaş döneminde alınan olağanüstü önlem ve uygulamaların en kapsamlı ve etkili olanı “Milli Korunma Kanunu”dur. Milli Korunma Kanunu ile üretim ve tüketim üzerinde devlet kontrolü sağlanmaya çalışılmıştır. Bu kanun ile hükümete ekonomiyi yeniden düzenleme konusunda çok büyük yetkiler verilmiştir. Devlet ekonomiye müdahale olanaklarına sahip olmuş, kanunda özel kesimin korunmasına yönelik hükümler bulunmasına rağmen, bu kesim devletin vesayeti altına girmiştir. Bu dönemde olağanüstü uygulamaların temel dayanağını Milli Korunma Kanunu oluşturmuştur.

Olağanüstü uygulamaların en çok tartışma yaratmış olan etkileri günümüze kadar ulaşan “Varlık Vergisi ve Toprak Mahsulleri Vergisi” gibi vergilerdir. Bu dönem zaman zaman devletçilik uygulaması olarak değerlendirilip, döneme özgü yapılan eleştiriler, devletçiliğe mal edilse de, dönemin devlet müdahaleciliği ülke kaynaklarını savaşa hazırlık amacıyla etkin bir şekilde kullanmaktan ibarettir. Yaşanan Savaş döneminin en ağır sonuçları, sermaye birikiminde meydana gelen gerileme ile kendini göstermiştir.

II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan gelişmelerde izlenen iktisat politikalarının değerlendirilmesi ve yönlendirilmesinde ticaret sermayesinin ve bu sermayenin etkin bir kurumu olan “İstanbul Tüccar Derneği”nin (bundan sonra İTD) önemli etkileri olmuştur. Bu çalışmada Cumhuriyet Türkiye'sinde kurumsal girişimciliğin başka bir anlamda sermayenin sesi olma iddisındaki az sayıda kurumdan biri olan İTD'nin kuruluşu, üye profili ve yaptığı çalışmalar, İTD'nin toplanmasına öncülük ettiği 1948 Türkiye İktisat Kongresi; kongre gündemini oluşturan vergi, dış ticaret ve devletçilik gibi konular hakkında sunulan tebliğler ile kongre sonunda kabul edilen raporlar ele alınmakta ve İstanbul Tüccar Derneği'nin vergi ve dış ticaret konusundaki görüşleri Türkiye İktisat Mecmuası'ndaki yayınlar ve kurulan komisyonlarca yapılan çalışmalar kaynak alınarak açıklanmaya çalışılmaktadır.

1.İstanbul Tüccar Derneği'nin Kuruluşu

İkinci Dünya Savaşının sona ermesi ile oluşan uluslararası yeni dengeler, savaştan galip çıkan -başta ABD olmak üzere- ülkelerin de etkisiyle liberalizm ve özgür düşüncenin hakim olduğu bir düzeni etkin kılmaya çalışmıştır. Yaşanan gelişmeler Batı dünyasında yer almak isteyen Türkiye'de de çok önemli bir toplumsal dönüşüm ve değişime yol açmıştır. Bu dönüşümün en önemli göstergesi çok partili siyasal hayata geçiş ve bu geçişin etkisiyle oluşan ve nispeten daha özgür ifade edilebilen yeni düşüncelerdir. Bu dönemde en büyük gelişmeyi gösteren -savaş dönemine özgü olumsuz politika ve uygulamaların devletçiliğe mal edilmesinin de etkisiyle- liberal düşünce olmuştur. Liberal düşüncenin gelişiminde yeni dünya düzenine paralel olarak gerek bürokrasi de gerek sermaye çevrelerinde gerekse düşün yaşamındaki savunucularının etkisi büyük olmuştur. Düşünce aşamasında kaydedilen ilerlemeler zamanla yerini bu düşüncelerin örgütlü bir şekilde savunulmasını ve

yaygınlaştırılmasını gerektirmiş bu nedenle de çeşitli toplum kesimleri kendi örgütlenmelerini sağlamaya çalışmışlardır.

İstanbul Tüccar Derneği İkinci Dünya Savaşı sonrasında ve Demokrat Parti İktidarının ilk yıllarında, ticaret sermayesinin sesini duyurduğu bir zemin olmuştur. İTD çıkarlarını savunduğu kesim açısından 1922’de Ahmet Hamdi Başar’ın öncülüğünde kurulan Milli Türk Ticaret Birliği ile benzerlik göstermektedir.² Her iki derneğinde kurucuları ve üye profilini milli tüccar oluşturmaktaydı. Ancak gerek İstanbul Tüccar Derneği’nin gerekse Milli Türk Ticaret Birliği’nin mücadele ettikleri kesim arasında farklılık vardır. Milli Türk Ticaret Birliği; Milli Mücadele sonrası İstanbul piyasasının Türkleştirilmesini isteyen kesim tarafından, İTD ise, Türkleşme sürecini tamamlamış bir piyasada, İkinci Dünya Savaşı sırasında en üst seviyeye ulaşmış İktisadi devletçilik politikalarından zarar görmüş ticaret kesimi tarafından kurulmuştur. İTD ve Milli Türk Tüccar Birliği arasındaki diğer önemli benzerlikler ise, her iki oluşumda da Ahmet Hamdi Başar’ın öncü rol oynaması ve bu öncü rol sonucunda da her iki oluşumun yayın organının aynı isimle (Türkiye İktisat Mecmuası) yayımlanmış olmasıdır. (Koraltürk, 2002:119,120)

İstanbul Tüccar Derneği (İTD) yönetim kurulu üyesi ve genel sekreteri Ahmet Hamdi Başar Milli Türk Ticaret Birliğinin 1926 yılında dağıtılmasını ve sonrasında İTD’nin kuruluş fikrinin nasıl doğduğunu derneğin yayın organı olan Türkiye İktisat Mecmuasının Ocak 1948’de yayımlanan ilk sayısında şöyle anlatmaktadır “...1926 ile 1946 arasında geçen yirmi senenin hikayesini, bu müddet zarfında tüccarın mesleki şuurunu temsil ve ifade edecek teşkilattan nasıl mahrum kaldığını, bu yüzden memleket ticaret ve iktisadiyatının nasıl yanlış yollara saplandığını anlatacak değilim. Ancak 1946 senesi sonlarında, bir gün eski Birliğin o zaman genç azalarından bir ikimiz, tesadüfen bir arada buluşup konuşurken, Milli Türk Ticaret Birliğiyle vaktinde ve tam sıhhatle doğmuş olan bir fikir ve hareket çocuğunun vakitsiz ölümünü hüsrarla hatırlarken, her birimizin kafasında bir şimşek parlaklığıyla şu fikir doğdu: -Türk Ticaret Birliğini yeniden yaratalım!

Bu mes’ut karar, 28 Ocak 1947 tarihinde İstanbul vilayetine beyanname vererek Dernekler Kanunu gereğince kurulan İstanbul Tüccar Derneğini doğurdu. Şimdi yirmi beş senenin gerek memleketimize, gerek ticaret hayatımıza kazandırdığı büyük şeyler vardır. Yeni çocuğumuz çok daha uygun şartlar altında ve daha çok gıda alarak gürbüz ve sıhhatli büyüyebilecektir. ...” (Başar,1948:2)

İTD’nin 1947 tarihli Ana Nizamname ve Çalışma Programına göre; (Tim,1947:1) Derneğin Merkezi İstanbul’dur. Dernek merkezi geçici olarak Galata’da eski yolcu salonu karşısında Frank Hanında 27 numaralı odadır. Derneğin Başkanı İzzet Akosman, genel sekreteri Ahmet Hamdi Başar’dır. Dernek; Kongre, Yönetim Kurulu, Uzlaştırma ve Haysiyet Divanı ve Denetleme Kurulu olmak üzere dört organdan oluşmaktadır. Gerektiğinde bu organlar haricinde kongre ve yönetim kurulunun kararı ile yeterli miktarda ihtisas ve iş encümenleri kurulabilecektir. Derneğin geliri kendi üyelerinin vereceği aidatlara dayanmaktadır.

2.Derneğin Kuruluş Nedenleri ve Amacı

İstanbul Tüccar Derneği, İstanbul Vilayetine verilen beyanname ile kurulmuştur. İTD’nin amacı Ana Nizamname’de : “İktisadi hayatımızın gelişmesi ve kuvvetlenmesi, ticaret ve teşebbüs erbabının mesleki şeref ve menfaatlarının korunması ve aralarında meslek şuurunun ve dayanışma duygusunun gelişmesi amacı ile ve İstanbul Tüccar Derneği adı ile bir dernek kurulmuştur. Dernek ticaret ve siyasetle uğraşmaz”(Tim,1947:4)şeklinde anlatılmaktadır.

²Daha fazla bilgi için bakınız. Murat Koraltürk, Türkiye’de Sermaye Birikimi Sorununa Tarihsel Perspektiften Bir Bakış ve Ahmet Hamdi Başar’dan Seçmeler, İstanbul:Sermaye Piyasası Yayınları,1997

Derneğin kuruluş nedenlerine gelince, ilk olarak Ana Nizamnamedeki amacından hareketle; ticaret odalarının tüccar ve teşebbüs erbabının çıkarlarını yeterince koruyamadığı, aralarında meslek duygusu ve dayanışma gibi duyguları geliştiremediği çıkarımının yapılması mümkündür. Ancak İTD yönetimi, kendilerini ticaret odalarına rakip veya karşı olarak kurulmuş bir oluşum değil, bilakis tamamlayıcısı olan bir oluşum olarak görmüşlerdir. Dernek Başkanı İzzet Akosman, dernek kuruluşu sonrası yaptığı açıklamada özetle; tüccar sınıfını bir araya toplamak istediklerini, özel kanunlarla kurulmuş ve çalışmakta olan ticaret odaları ve borsalara karşı olmadıklarını, tam tersi İTD' nin odalar ve borsaların danışmanı ve tamamlayıcısı konumunda olduğunu, amaçlarının üretimden tüketime kadar olan bütün tüccar topluluklarını, sanayicileri, nakliyecileri, banka ve sigortacıları bir araya toplayarak ülke ekonomisi bakımından çalışmalarını ahenkli hale getirmek olduğunu belirtmektedir. (Gürses,1986:212)

Ahmet Hamdi Başar'a göre tüccar kesiminin ilk serbest örgütlenmesi İTD' dir .Bu oluşuma ortam hazırlayan etkenler ise, ülkede yerleşmeye başlayan demokrasi ve beraberinde gelen parti ve dernek kurma serbestisi ve fikir hürriyetinin korunmasıdır. Avrupa ülkelerinde uzun bir zaman alan gelişme basamakları İTD tarafından çok kısa sürede aşılmıştır. Bu başarının nedeni ise, tamamen demokratik bir yöntem izlenmesi, bütün işlerin üyelerin görüşüne başvurularak yürütülmesi ve üyelerin memleket ve meslek davasını kendi çıkarları üstünde tutmalarıdır. (Başar,1948:7)

İTD kendisini yukarıda anlatılmaya çalışıldığı şekilde tanımlasa da kamuoyundan bazı olumsuz eleştirilerle de karşı karşıya kalmıştır. 14 Şubat 1948 tarihli Akşam gazetesinde Cevat Nizami tarafından yayımlanan bir makalede; İstanbul ticaret Odası (İTO) ile İTD arasında bir yarış olduğu vurgulanarak, hizmet unsurunu kullanarak şöhret ve mevki sahibi olmak isteyen bazı tüccarların var olduğunu, bu tüccarların başarılı olmak için Avrupai düşüncelere sahip olması gerekirken, bunun yerine rakip insan veya kurumları kötülemek hastalığına düştüklerini ve bunu bütün toplantılarında dile getirdikleri, yıkılmasını istedikleri İstanbul Ticaret ve Sanayi Odasını hedef almalarının gelenek halini aldığı belirtilmektedir. Bu eleştiriden sonra verilen öğüt ise; İTD 'nin milli karakter ve terbiyemize daha uygun bir yol seçmesi gerektiği, büyüklerine saygılı olmasını, zaten zamanla İTD'de mevcut ihtilalci ruhun sakinleşeceğini, yaratılmış zıtlığın bir işbirliğine dönüşeceğini ümit edildiği vurgulanmaktadır. A. Hamdi Başar ise bu eleştiriye cevap olacak nitelikteki yazısında, bu eleştiriye hiç cevap vermek istemediklerini ve buna gerekçe olarak da İTD 'nin bir tartışmanın içine çekilmek istendiği, bu “geri muhitlerin bir hususiyeti olan” modası geçmiş taktiklere İTD 'nin ve üyelerinin itibar etmeyeceği, O'na göre İTD, tüccarın hür ve serbest iradesi ile kurulmuş bir teşekkül olduğu ve İTO en ideal şekilde çalışsa bile, İTD'ne ihtiyaç vardır ve bu teşekkül her halükarda yaşatılacaktır. Sanayi Odasına ilişkin olarak da, Oda'nın yaşatılması gerektiği, ancak üyelerinin serbest ve hür iradesiyle kurulan ve yaşayan bir teşekkül halini alması gerektiğini belirtmektedir. (Başar,1948:1,2,3)

İTD yukarıda değinilen amacına ulaşmada kullanacağı çalışma yöntem ve araçları 1947 tarihli Ana nizamnamenin 4.Maddesinde sıralamaktadır. Buna göre dernek amacına ulaşmak için ; Memleketin ticaret ve sanayini ve genellikle ekonomi hayatını ilgilendiren kanunlar ve konular üzerinde incelemeler yaparak görüşlerini ilgililere bildirecek, bu işlerin takibini yapacak ve sonuçlanması için her türlü yayımla destekleyecektir. Bilimsel ve mesleki toplantılar ve kongreler düzenleyecek, ticaret odaları ve borsalar gibi mesleki kurumların siyaset dışında kalmasına çalışacaktır. Aynı amaçla çalışan derneklerle iyi ilişkiler kurar ve onlarla birlik halinde organlaşmayı sağlar, yurt içinde ticari seyahatler düzenler , üyeleri arasındaki ticari ve mesleki anlaşmazlıklarda uzlaşma yollarını arar. İktisadi ve mali haberler ve istatistikler sağlayarak bunlardan gerek üyelerinin ve gerek diğer ilgililerin faydalanmasını sağlamaya çalışır. (Tim,1947:9)

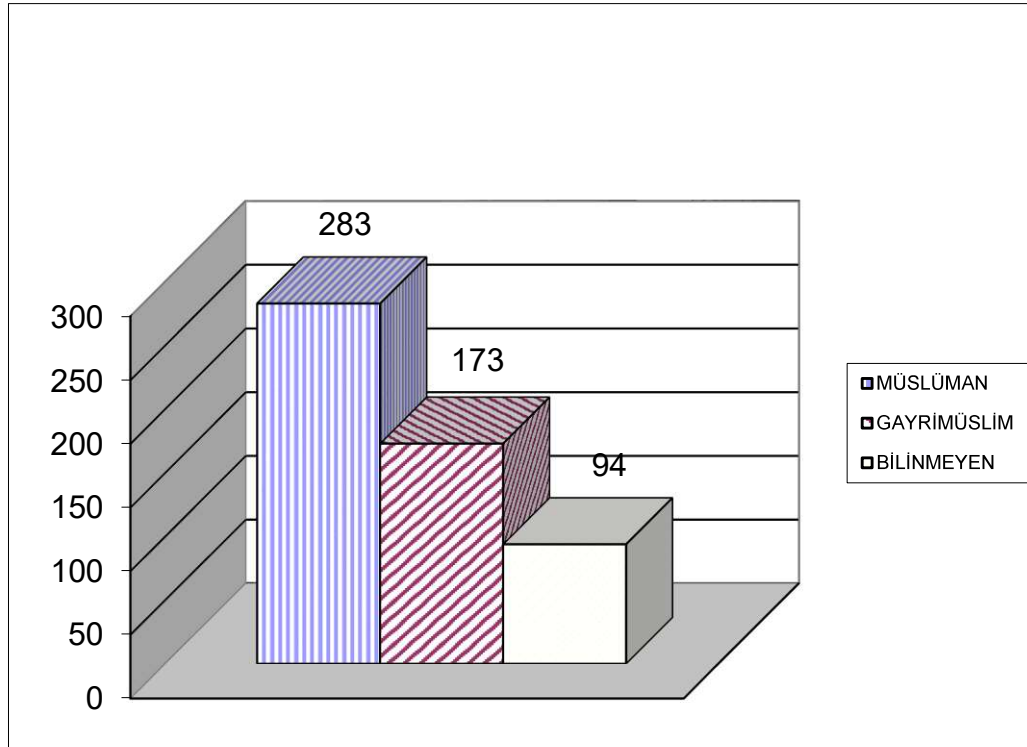
İTD'nin amacına ulaşmada yukarıda belirtilmeye çalışılan araç ve yöntemleri en

etkin şekilde kullandığı görülmektedir. İTD kuruluşundan itibaren Türk İktisadi yaşamında aktif bir rol alarak etkisini hissettirmiştir. İTD tarafından iktisat , hukuk ,nakliyat ve liman, finans ve vergi , dış ticaret gibi özellikli konularda ihtisas komisyonları kurulmuş bu komisyonların çalışmaları geniş kesimlere ulaştırılmış, 1948’de toplanmasına öncülük etmiş olduğu İktisat Kongresi ile tüccarın ve serbest meslek erbabının haklarını korumaya çalışmıştır. Derneğe İktidar çevrelerinden de önem verilmiş , yasal bir zorunluluk yokken çeşitli konularda görüş istenmiş , dernek toplantılarına üst düzey hükümet yetkilileri gönderilerek görüş alış verişi sağlanmıştır.

İTD tarafından 1947-1956 yılları arasında (EK 1’de ayrıntılı olarak görüleceği üzere) başta Dış ticaret , Vergi , Kira, Para rejimi, Odalar ve Borsalar Nasıl olmalı?, Alman Piyasalarının ticaretimize açılması davası , İtalya ile ticaret anlaşması akdi, Hususi teşebbüs konuları olmak üzere otuz aşkın rapor hazırlanıp basılmıştır. İTD tarafından kurulduğu yıl olan 1947 yılında altı ihtisas komisyonu kurulmuş, bu komisyon üyeleri toplam 62 toplantı yapmış, komisyonlarda toplam 89 kişi çalışmış, bu kişilerin 52’si dernek üyesi , 37 kişi ise uzman kişilerden veya kurumların temsilcilerinden oluşmuştur. (Tim,1948:54)

3.Üye Profili

İstanbul Tüccar Derneği’nin gerek 22 kişilik kurucuları arasında gerekse diğer üyeleri açısından Türkiye İktisat Mecmuasındaki bilgileri esas alarak yaptığımız değerlendirme de (yaklaşık 550 üye) açısından (Şekil 1 de görüleceği üzere) Müslüman Türk tüccarın çoğunluğu oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Bu olgu da yukarıda değindiğimiz İTD’nin üye profilini Milli Tüccarın oluşturduğu tezini doğrulamaktadır.

Şekil 1.İstanbul Tüccar Derneği Üyelerinin Dinsel Dağılımı

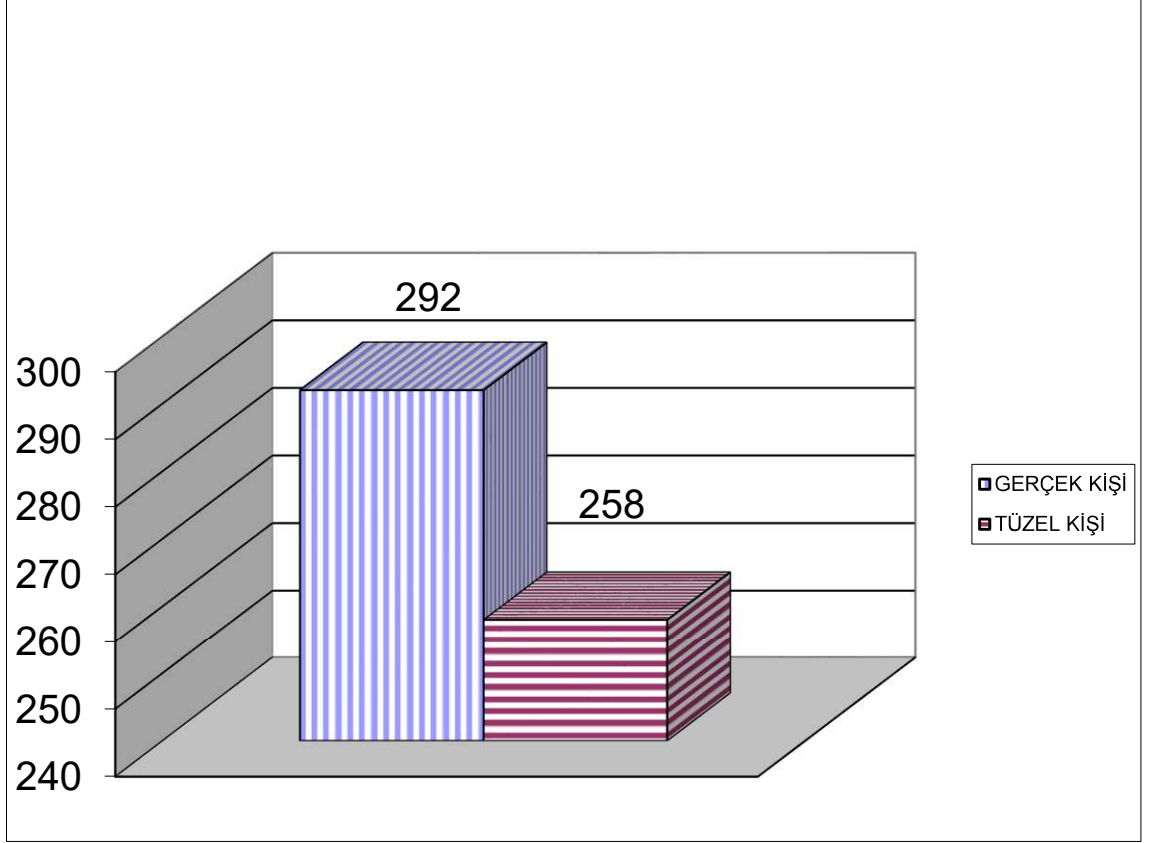
İTD 1947 tarihli Ana nizamnamesinin 6.Maddesi ile asli üyeliği Türk vatandaşlarına ayırmıştır. Bu uygulamanın değiştirilmesi, derneğin ilk yıllık kongresinde teklif edilerek kaldırılmıştır. Bu uygulamanın kuruluşta Ana Nizamnamede yer almasının nedeni ise; Yönetim Kurulu Raporunda “...ilk kuruluş senemizde bazı demagojileri önlemek için ve ilk kongrede tadil edilmek kaydıyla kurucularca kabul olunan bu kaydın kaldırılması lazımdır

...”denilerek değişiklik teklif edilmiş, nitekim 1950 tarihli Ana Nizamnamenin 6.Maddesinde Türk vatandaşı olma şartının kaldırılmış olduğu, üyelik için Türkiye’de kanuni ikametgah sahibi olmanın yeterli olduğu görölmektedir. (Tim,1948:56)

Dernek üyelerine baktığımızda öncelikle gerek İTD’de gerekse yayın organı olan TİM’de etkin ve öncü olan isimler; Başkan İzzet Akosman, genel sekreter ve TİM’in İmtiyaz Sahibi ve Başyazarı görünen A. Hamdi Başar ,Munis Tekinalp, Bedri Nedim Göknil, Muhlis Erdener, Hilmi Naili Barlo, Nazmi Akduman gibi isimler öne çıkmaktadır. Bu isimlerden en ilgi çekici olanı ise A. H. Başar ve Munis Tekinalp’tir.

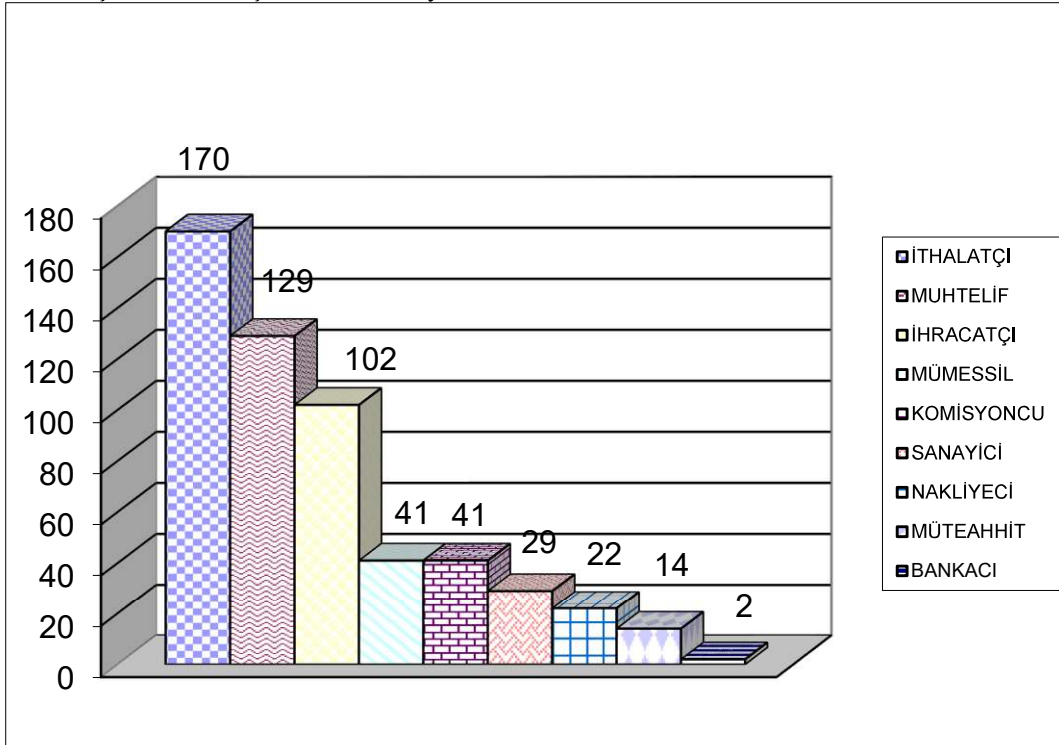
Ahmet Hamdi Başar, Türk Ocağı ve Muallimler Cemiyeti gibi örgütlerde çalışmış, mütareke yıllarında Rus kadınlarının tombala oynatmalarını engellemek için Tombala ile Mücadele derneğini kurmuş, gayrimüslimlerin etkin olduğu İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası (bundan sonra İTSO) karşısında, Müslüman Türk tüccarın sözcüsü olarak faaliyet gösteren Milli Türk Ticaret Birliği’nin kurulmasına öncü olmuştur. 1923 yılında Birliği temsilen İzmir İktisat Kongresi’ne katılmış, İTSO’nun Türkleştirilmesinde etkin rol oynamıştır. 1925’te İstanbul Liman İşleri İnhisarı Türk A.Ş.’nin kuruluşunda bulunmuştur. 1930 yılında Serbest Fıkra’ya üye olarak Atatürk’le yurt gezilerinde bulunmuştur. İTD ve TİM kuruluşunda ve 1948 İktisat Kongresi’nin toplanmasında aktif rol oynamış, 1950’de Demokrat Parti’den İstanbul Milletvekili seçilerek TBMM’ye girmiş , daha sonra DP yönetimi ile anlaşmazlığa düşerek istifa etmiştir. 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra bir süre Milli Birlik Komitesine danışmanlık yapmış olan Başar 22 Haziran 1971’de İstanbul’da vefat etmiştir. Başar’ın gözlem ve düşüncelerini içeren 15 kitabı ve yüzlerce makalesi bulunmaktadır. (Koraltürk,2002:118) Munis Tekinalp (Moiz Kohen,Tekinalp) ise; Yahudi bir ailenin çocuğu olarak 1883’te Makedonya da doğmuş, İstanbul’da Hukuk öğrenimi görmüş, çeşitli gazetelerde sosyoloji ve ekonomi içerikli yazılar yazmıştır. Azınlıkların genel Türk Ulusçuluęu içinde bütünleşmesi yolundaki bilimsel içerikli görüşleriyle tanınmıştır. İttihat ve Terakki Cemiyetine aktif biçimde katılmakla birlikte karar gruplarında yer alamamıştır. Kendisini Yahudilerin Türkleştirilmesine adanmış ve bu yolda çeşitli dernekler kurmuştur. M.Tekinalp’in başlıca yapıtları: Kemalizm, Türk Ruhu, Türkizm ve Panturanizm sayılabilir. M.Tekinalp 1961’de vefat etmiştir. (Alp,2001:115)

İTD üyelerini tüzel kişi veya kurum bazında incelediğimizde ortaya çıkan gerçek kişilerin çoğunlukta olduğudur. Buna göre inceleme konusu(Şekil 2) 550 üyeden 292’si gerçek kişi 258’i ise tüzel kişiden oluşmaktadır.

Şekil 2.İstanbul Tüccar Derneği Üyelerinin Gerçek /Tüzel Kişi ayrımı

İTD üyelerine meslek gruplarına dağılım açısından baktığımızda 170 kişi ile ithalatçılar birinci sırayı alırken, ikinci sırayı meslek bilgilerine ulaşamadığımız bilinmeyen grup, üçüncü sırayı ihracatçılar, iki kişi ile son sırayı ise bankacılar almaktadır.

Şekil

Şekil 3. İstanbul Tüccar Derneği Üyelerinin Meslek Dağılımı

İstanbul Tüccar Derneği, ekonominin liberalleşmesi ve İkinci Dünya Savaşı sırasında uygulanan katı devletçi politikaların gevşetilmesi ve savaş sonrası ekonomide yaşanan çeşitli

sıkıntıların giderilmesi noktasında etkili olmuş ve aynı zamanda kendi üyelerinin haklarını savunarak gerek toplumda gerekse hükümet nezdinde tüccarın etkinlik ve saygınlığını artırmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz üzere hazırlamış olduğu rapor, görüş ve önerilerle hükümet politikalarını etkileyerek bu politikalara ticaret sermayesi lehine yön vermeye çalışmıştır.

İstanbul Tüccar Derneği güncel sıkıntıları giderme ve temsil ettiği kesimin haklarını savunmasının yanında toplanmasına öncülük ederek etkin bir katılım sergilediği 1948 Türkiye İktisat Kongresiyle de Türkiye Ekonomisi açısından önemli bir iktisadi olayı gerçekleştirmiş olmaktadır.

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı sonrası başlayıp 1950’li yılların ikinci yarısına kadar geçen dönem Türk Ekonomi tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. İkinci Dünya Savaşı ile ekonomi alanında uygulanmakta olan devletçilikten kopuş süreci başlamış olmakla beraber bu kopuş 1950’de DP iktidarı ile zirveye ulaşmıştır. Savaş öncesine kadar uygulanan devletçi ekonomi, İkinci Dünya Savaşı sonrası yerini savaş ekonomisine bırakmıştır. Savaş döneminde yaşanan, savaşın bizzat kendinden kaynaklanan olumsuzlukların yanında, alınmış olan olağanüstü önlemlerin toplumda yarattığı tepki ve olumsuzluklar önemli izler bırakmıştır.

Savaş sonrası dönemde Cumhuriyetle başlayan içe dönük kapalı ekonomik yapı değişime uğramış, batı dünyası ile yeni ilişkilerin geliştirileceği bir dönem başlamıştır. Bu dönemde serbestleşmeye yönelen bir dış ticaret rejiminin sonucu olarak dış pazarlara yönelik tarıma, madencilığe ve altyapı yatırımlarına öncelik veren bir kalkınma anlayışı benimsenmiştir.

Bu dönemde kayda değer ilk plan, sanayileşmenin, devletçi sanayileşme modeli çerçevesi içinde sürdürülmesini sağlayacak bir gelişme stratejisinin önerildiği “İvedili Sanayi Planı”, ABD’nin uygulamaya koyduğu Uluslararası dış yardım programına Türkiye’nin de dahil edilmesini sağlamak amacıyla, ABD’nin inceleme ve onayına sunulmuştur. Türkiye’nin bu planla amaçladığı Devletçilik dönemindeki gibi bir sanayileşme sürecine yeniden girmekti. Ancak bu Plan ABD tarafından uygun görülmemiş bunun yerine tarıma ve alt yapı tesislerine öncelik veren bir yatırım programı önerilmiştir. Bu dönemde ekonomi alanında yaşanan diğer önemli bir gelişme ise Türk Parasının (7 Eylül 1946’da) devalüe edilmesidir. Bu devalüasyon ile Türkiye ekonomisinin kapıları batının kapitalist ekonomilerine açılmış olmaktadır. Bu dönemde Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve Avrupa İktisadi İşbirliği teşkilatı gibi uluslararası ekonomik kurumlar ile ilişkiler kurulmaya başlanmıştır.

İvedili Sanayi Planından sonra hazırlanmış olan, 1947 Kalkınma Planı’nın öngördüğü gelişme anlayışı dönemin egemen ekonomi politikası olmuştur. Özel kesime öncelik vermesi, kamu kesimini, ulaştırma başta olmak üzere alt yapı faaliyetleri ile sınırlaması ve dış finansmana dayanması yönüyle bu plan, gerek CHP Hükümeti çevrelerinden gerekse muhalefette bulunan DP’den önemli destek bulmuştur.

1950’ye gelindiğinde devletçiliğin büyük ölçüde gevşetilmiş ve etkisini yitirmeye başlamış olduğu ileri sürülse de, bu sözde kalan bir durumdur. Devletçilik 1950 sonrasında da (özellikle 1953’ten sonra) etkisini sürdürmeye devam etmiştir. Çokça eleştiri konusu olan Devletçilik döneminde de özel sektör gelişimini sürdürmüş ve belli bir potansiyele ulaşmıştır. Devletçilik döneminde elde edilmiş olan bu potansiyel, 1950-1960(özellikle 1950-1954) yılları arasında özel kesime öncelik veren liberal iktisat politikaları sayesinde büyük gelişme göstermiş, özel sektör yatırımları artmış, bu artış Türkiye’nin kalkınma hızına yansımıştır. Bu dönemin (1950-1960) ilk devresinde uygulanmış olan tarıma ve dış ticarete dayanan kalkınma modeli, 1954’te yerini yeniden sanayileşme çabalarına bırakmış ve ithal ikameci bir sanayileşme ülke gündemine gelmiştir. Görülen olumsuz gelişmeler ise; artmış olan dış

borçlar nedeniyle dış açıklar büyümüş, yaşanan döviz sıkıntısı nedeniyle yeni devalüasyonlar gündeme gelmiştir. Yaşanan bu olumsuz gelişmelerden dolayı, başlangıçta devletin ekonomideki etkinliğinin azaltılması hedefiyle yola çıkmış olmasına rağmen, ekonomide devlet desteği ve müdahalesi yeniden gündeme gelmiştir. Ortaya çıkan yeni bir olgu olarak devlet işletmeciliğinin yanında özel kesim önemli bir birikim edinmiş ve ekonomide ağırlığı olan bir güç haline gelmiştir.

İstanbul Tüccar Derneği ve yayın organı Türkiye İktisat mecmuası; resmi bir kuruluş olan İstanbul Sanayi ve Ticaret Odasına rakip olduğu konusunda eleştirilere maruz kalmış ise de, faaliyet gösterdikleri zaman diliminin de özgünlüğü sayesinde önemli bir işlevi yerine getirmişler, hükümetçe alınan kararlarda tüccar sermayesinin sesini duyurmaya çalışmışlardır. Özellikle 1950 sonrası çıkarılan Vergi Reformu, Dış ticaret alanındaki mevzuat düzenlemeleri ve liberalleşme çabalarında İstanbul Tüccar Derneği'nin ve Türkiye İktisat Mecmuası'nın katkıları inkar edilemeyecek ölçüdedir.

EK 1

İSTANBUL TÜCCAR DERNEĞİNCE HAZIRLANAN VE TÜRKİYE İKTİSAT MECMUASINDA YAYINLANAN RAPORLAR :

"1948 Türkiye İktisat Kongresi Devletçilik Komisyonu Raporu", 33, (Nisan 1951), 31-33.

"Belçika ile Yapılan Ticaret Anlaşması Hakkında İstanbul Tüccar Derneği'nin Raporu" 38, (Ağustos 1951), 49-50.

"Dış Ticaret Kongresi: Dış Ticaret Komisyonu Raporu", 16, (Mayıs 1949), 13-16.

"Dış Ticaret Kongresi: Hayat Pahalılığı Komisyonunun Raporu", 16, (Mayıs 1949), 17-18.

"Dış Ticaret Rejimimiz Hakkında Rapor", 53, (Aralık 1952), 39-40.

"Dış Ticaret: İtalya ile Ticaret Anlaşması Akti Hakkında İstanbul Tüccar Derneği Genel Sekreterliğince Hazırlanan Rapor", 7, (Ağustos 1948), 38-43.

"Dış Ticaretin Organlaşması: İstanbul Tüccar Derneği Dış Ticaret ve Organlaşma Komisyonlarının Müşterek Raporu", 23, (Ocak 1950), 18-22.

"Ekonomi Genel Meclisi: İstanbul Tüccar Derneği 9 uncu Aylık Toplantısına Sunulan Rapor", 4, (Mayıs 1948), 40-47.

"Endüstrideki Beşeri Münasebetler Komitesinin Raporu" Tercüme: İnal Ataç , 79, (Şubat 1955), 1825-1833.

"Gelir Vergisi Tadil Tasarısı Hakkında İstanbul Tüccar Derneğinin Raporu", 79, (Şubat 1955), 1817-1819.

"İktisat Kongresine Verilen Raporlardan: Tütüncülüğümüzün Başlıca Davaları", 14, (Mart 1949), 12-14.

"İngiliz Lirası Durumu Hakkında İstanbul Tüccar Derneği Dış Ticaret Komisyonu'nun İkinci Raporu", 3, (Nisan 1948), 18-26.

"İngiliz Lirası Durumu ve Para Rejimimiz Hakkında İstanbul Tüccar Derneği Dış Ticaret Komisyonu Raporu", 2, (Şubat 1948), 36-42.

"İstanbul Sayımı Hakkında: İstanbul Tüccar Derneği tarafından İstatistik Umum Müdürlüğüne Sunulan Rapor", 31, (Şubat 1951), 47-52.

"İstanbul Tüccar Derneği Dış Ticaret Komisyonu Raporu: Dış ticaretimiz Nasıl Düzenlenebilir ?", 5, (Haziran 1948), 40-48.

"İstanbul Tüccar Derneği Dış Ticareti Organlaştırma Komisyonu Raporu, Dış Ticaretimizi Nasıl Organlaştırabiliriz ?", 10, (Kasım 1948), 52-54.

"Kar Haddinin Tahdidi Hakkında İstanbul Tüccar Derneği Tarafından Hazırlanan Rapor", 38, (Ağustos 1951), 53-55.

"Kâr Hadlerinin Tahdidi Hakkında İstanbul Tüccar Derneği Tarafından Hazırlanan İkinci Rapor", 42, (Ocak 1952), 51-52.

"Kongrece Kabul Edilen 1948 Türkiye İktisat Kongresi Devletçilik Komisyonu Raporu", 11, (Aralık 1948), 7-8.

"Kongrece Kabul Edilen 1948 Türkiye İktisat Kongresi Dış Ticaret Komisyonu Raporu", 11, (Aralık 1948), 9-13.

"Kongrece Kabul Edilen 1948 Türkiye İktisat Kongresi Vergi Komisyonu Raporu", 11, (Aralık 1948), 13-16."

"Milli Korunma Kanunu Tadil Tasarısı Hakkında İstanbul Tüccar Derneği'nin Görüşlerini Bildirir Rapor", 90, (Nisan 1956), 2417-2420.

"Sanayi Kanunu Tasarısı Hakkında Rapor", 56, (Mart 1953), 167-176.

"Sanayi Mıntıkları Hakkında İstanbul Ticaret ve Sanayi Odaları Tarafından Hazırlanıp Belediyeye Verilen Rapor", 88, (Şubat 1956), 2347-2350.

"Sanayi Sayımı: İstanbul Tüccar Derneği Sanayi Komisyonu Raporu", 30, (Ocak 1951), 13-17.

"Sanayii Teşvik İdaresi: İstanbul Tüccar Derneği Sanayi Komisyonu Raporu", 30, (Ocak 1951), 19-24.

"Sanayii Teşvik İdaresi: İstanbul Tüccar Derneği Sanayi Komisyonu Raporu", 30, (Ocak 1951), 19-24.³

EK 2

İSTANBUL TÜCCAR DERNEĞİ ÜYE LİSTESİ⁴

	<i>ADI</i>	<i>SOYADI</i>	<i>M</i>	<i>GM</i>	<i>MESLEK GRUBU</i>	<i>GK</i>	<i>TK</i>
1	A.B.Ltd.				İthalat		1
2	A.Cemal	Çapraşık	1		İhracat	1	
3	A.Fuat	Belgin	1		Mümessil	1	
4	A.Vasıf	Kibarar	1		İhracat	1	
5	Abdi Vehbi	Dural	1		İthalat	1	
6	Abdullah	Azbazder	1		İthalat	1	
7	Abdurrahman	Ağaoğlu	1		Muhtelif	1	
8	Abdurrahman Hüseyin	Şakar	1		İthalat	1	
9	Abdüllatif	Debas	1		İhracat	1	
10	Abdülvahit	Sağlam	1		Muhtelif	1	
11	Adil Gabay ve Albert Koenka			1	Sanayici		1
12	Adil-Albert	Gabay-Koenka	1		İthalat	1	
13	Adnan	Akıska	1		İthalat	1	
14	Adnan	Delan	1		İthalat	1	
15	Adnan Benjenk, Y.BezazO.Kom.Ş			1	Muhtelif		1
16	Adriatica S.A.N. İst.G.Acentalığı			1	Mümessil		1
17	Afebe Ticaret T.A.O.			1	İthalat		1
18	Ahmet	Akosman	1		Muhtelif	1	
19	Ahmet	Diliboz	1		İhracat	1	
20	Ahmet	İşbilen	1		İhracat	1	
21	Ahmet	Mecgel	1		Komisyoncu	1	
22	Ahmet	Tezemir	1		İhracat	1	
23	Ahmet	Ünal	1		İthalat	1	
24	Ahmet	Kapancı	1		Muhtelif	1	
25	Ahmet	Tezemir	1		Muhtelif	1	
26	Ahmet Cemal ve ort.	Buldanlıoğlu	1		İthalat		1
27	Ahmet Hamdi	Savaşkan	1		Muhtelif	1	
28	Ahmet İ.	Başaran	1		İhracat	1	
29	Ahmet Remzi ve Şeriki		1		İthalat		1
30	Ahmet Selim	Arık	1		Muhtelif	1	

³TİM, 1-8 cilt, S:1-9,S:1-90 ,(Ocak/1948-1956)

⁴ Bu liste Türkiye İktisat Mecmuasının bütün sayıları taranmak suretiyle , dergide yer alan bilgilerden yaklaşık olarak çıkarılmış olup kesin bir sayı ve hüküm (üyelerin Müslüman ,gayrimüslim, gerçek veya tüzel kişi olmaları açısından) içermemekte, bazı sütunlar güvenilir bilgi edinilemediğinden boş bırakılmıştır.

31	Ahmet Veli	Menger	1		İthalat	1	
32	Ahmet Yapıcı Ltd.Şti.		1		Muhtelif		1
33	Ahmet Ziya ve Ort.	Haznedar	1		İthalat		1
34	Akbank T.A.O.		1		Banka		1
35	Akdeniz Tic. T.A.Ş.				İthalat		1
36	Aker Tic.ve San.T.A.Ş.				İthalat		1
37	Akner Türk Ltd.Ort.		1		İthalat		1
38	Aksel Ticaret				Komisyoneu		1
39	Albakoİth.İhr. T.A.Ş.				Mümessil		1
40	Albayrak	Şevket Nezh	1		Muhtelif	1	
41	Aldıkaçtı Vap.Koll.Ş.				Nakliye		1
42	Aleko ve Mahdumları	Dulo		1	İhracat	1	
43	Alfred	Levi		1	İthalat	1	
44	AlfredPaluka ve Şerikleri	Paluka ve Şerikleri		1	Komisyoneu		1
45	Ali	Yegani	1		İthalat	1	
46	Ali	Rumani	1		Mümessil	1	
47	Ali	Ongan	1		İhracat	1	
48	Ali	Ongan	1		Komisyoneu	1	
49	Ali	Dülger	1		Muhtelif	1	
50	Ali Ferit	Tarhan	1		İthalat	1	
51	Ali Kadri	Adakale	1		İhracat	1	
52	Ali Kemal	Kavrakoğlu	1		İhracat	1	
53	Ali Muhiddin	Hacı Bekir	1		Muhtelif	1	
54	Ali Naki	Erenyol	1		İthalat	1	
55	Ali Nuri ve Şeriki		1		Mümessil	1	
56	Ali Vafi	Mahdumu Hasan Vafi	1		Komisyoneu		1
57	Altay Ticaret A.Ş.				Müteahhit		1
58	Altın Mekik Ltd.Şti.				Sanayici		1
59	Amaç Ticaret A.Ş.				İhracat		1
60	Anadolu Kontuarı İhr.İth.T.A.Ş.				İthalat		1
61	Andrea	Taşman		1	Muhtelif	1	
62	Antalya Umumi Nakliyat T.A.Ş.				Nakliye		1
63	Antaş Havacılık ve Turizm T.A.O.				Nakliye		1
64	Anthony Bernard Tubini ve Ort.			1	İhracat		1
65	Apostol	Kerestecioğlu		1	Muhtelif	1	
66	Aral İnşaat Ltd.Şti.				Muhtelif		1
67	Aras Ticaret T.A.Ş.				İthalat		1
68	Arif	Aydın	1		İhracat	1	
69	Asaf	Umar	1		İhracat	1	
70	Aslan Eski Hisar Çimento Fab.				Sanayici		1
71	Astaş Alım Satım T.A.Ş.			1	Muhtelif		1
72	Atalar Miessesatı T.A.Ş.				Muhtelif		1
73	Ateş Ticaret Evi Koll.Şti.			1	Muhtelif		1
74	Atlantik Ticaret M.T.A.Ş.			1	İthalat		1
75	Austro Türk Tütün A.O.				İhracat		1

76	Avni Nuri	Meserretçioğlu	1		İthalat	1	
77	AvramÇukuroğlu-D.Göçoğlu Ltd.			1	Muhtelif		1
78	Aziz İsvan ve Ortağı Ltd.Şti.		1		İthalat		1
79	Balkan İm-En eksport S.				Mümessil		1
80	Balta Limanı Gli.veNiş.Fab.Ltd.				Sanayici		1
81	Barış Ticaret T.A.Ş.				İhracat		1
82	Basri	Tok	1		Muhtelif	1	
83	Başaran Kardeşler Ltd.Şti.				İhracat		1
84	Başarı Tic.ve San.T.A.Ş.				İhracat		1
85	Bedri	Bekiroğlu	1		İhracat	1	
86	Bedri	Tuncer	1		İthalat	1	
87	Bedri Göknil Ltd.		1		Komisyoncu		1
88	Behçet Hıfzı Örnekal ve Şeriki		1		İthalat		1
89	Bektaş Ercan ve Şeriki		1		Mümessil		1
90	Besler Bis.Çik.Şeker.Fab.Ltd.Şti.		1		Muhtelif		1
91	Beşir Talat	Özdemiroğlu	1		İthalat	1	
92	Beyaz Tilki Kürkçülük			1	Muhtelif		1
93	Birlik Film İskender Necef				İthalat		1
94	Birtaş T.A.Ş.				İthalat		1
95	British EuropeanAirways			1	Nakliye		1
96	Buldanlılar Pazarı		1		Sanayici		1
97	Buntaş Bursa Um.Nak.T.A.Ş.				Nakliye		1
98	BurghardGantenbein ve Ş.			1	İthalat		1
99	Burhan	Aşan	1		Muhtelif	1	
100	Burhanettin	Semi	1		İhracat	1	
101	Burla Biraderler ve Ş.				İthalat		1
102	Bülent	Pekarun	1		Mümessil	1	
103	Cam Ticaret Türk Ltd.Şti.				İthalat		1
104	Cavit	Kartın	1		Komisyoncu	1	
105	Cavit ve Feyyaz Çetin		1		Muhtelif		1
106	Celal	Umur	1		İhracat	1	
107	Celal Kermen Ve ort.		1		Komisyoncu		1
108	Cemal	Kuyaş	1		Muhtelif	1	
109	Cemal Azmi	Soydaner	1		Muhtelif	1	
110	Cemil	Diyarbakirli	1		İhracat	1	
111	Cevat	Boyer	1		Muhtelif	1	
112	Cihan Ltd.Şti.				İthalat		1
113	Çelik Boya T.A.Ş.				İthalat		1
114	Çiftçiler Tic. A.Ş.				İhracat		1
115	Çukurova İth.İhr.T.A.O.				İthalat		1
116	D.	Akgönül	1		İthalat	1	
117	D.Kamu ve AdnanKalabayKoll.Şti.				İthalat		1
118	D.Somek ve Mahdumu			1	İthalat		1
119	Delta Ltd.Şti.				İthalat		1
120	Deman Aziz Fikriğ ve Ort.Koll.Şt.				İthalat		1
121	Demir ve Malzeme Tic. T.A.Ş.				İthalat		1

122	DemirbalıkOnnik	Balıkçıyan		1	İthalat	1	
	Denet						1
123	Ltd.DenizEnd.veTic.Ltd.Şt.				Muhtelif		1
124	Dericilik Ltd.Şti.				İthalat		1
125	Diler Tıbbi Müstahzarlar Lab.				Muhtelif		1
126	Dıtkaş Dış Tic.Kontuarı T.A.O.				Komisyoncu		1
127	Doęu Tic. T.A.Ş.				İthalat		1
128	Doktoroęlu Seyahat Brosu				Nakliye		1
129	Doykos Krk Tic.Evi			1	Muhtelif		1
130	Dursun ve Eřref	Akbay	1		Muhtelif	1	
131	DmeksTic.T.A.O.				İthalat		1
132	Edvard La Fonten Mahdumları			1	Muhtelif	1	
133	Evdin	Kamhi		1	İhracat	1	
134	Eftis	Yorgi		1	Muhtelif	1	
135	Einar	Christgau		1	Nakliye	1	
136	Ekiř,E.GaziKsemihal ve Ő.Koll.		1		İthalat		1
137	Ekmel	Vafi		1	Muhtelif	1	
138	Emil	Elagz		1	Sanayici	1	
139	Emil	Elagz		1	Sanayici	1	
140	Emilio	Darr		1	Komisyoncu	1	
141	Emin	Aktar	1		İthalat	1	
142	Enis	Cevahiroęlu		1	Muhtelif	1	
	Erel İhr.İth.Şti.EdipOssa-			1			1
143	L.Doruk				İthalat		1
144	Erol BekerLtd.Şti.		1		İhracat		1
145	Ertuęrul	Bayraktaroęlu	1		Komisyoncu	1	
146	Esat	Kerimol	1		Sanayici	1	
147	Fahri	Umur	1		Komisyoncu	1	
148	Faysal Haydar	Targan	1		İthalat	1	
149	Fazıl Kunkut ve Oğulları		1		Komisyoncu		1
150	Fehmi Kaya	Aksoy	1		İthalat	1	
151	Ferdinand	Karlman		1	Muhtelif	1	
152	Fescizade Biraderler		1		İhracat		1
	Fethiye Şirketi Madeniyesi						1
153	T.A.Ş.				İhracat		1
154	Fidsyer Trk Ltd.Ort.			1	Muhtelif		1
155	Fikret	Erenyol	1		Sanayici	1	
156	Finans ve Endstri Geliř.T.A.O.				İthalat		1
157	Fındık Tarım Satış Koop.Birliği		1		İhracat		1
158	Fuat	Baban	1		Muhtelif	1	
159	Fuat	Barbur	1		İthalat	1	
160	G.	Zambak	1		İthalat	1	
161	G.&A.Baker Ltd.			1	Nakliye		1
162	Galip	Alevok		1	Mmessimil	1	
163	GauthierVidal ve Ortakları			1	Mmessimil		1
164	Gazaros	Niřanyan		1	İthalat	1	
165	Genel İhr. T.A.Ş.			1	İhracat	1	
166	Genel Sanayi Tec.T.A.O.				İthalat		1
167	Genel Tecim T.A.Ş.				İthalat		1

168	Giras	Giorgio		1	Muhtelif	1	
169	GriffinTic.Koll.Şti.			1	İthalat		1
170	Güzel İzmir Ltd.UmumiNak. Tic.Şt.		1		Nakliye		1
171	H.Mikaelyan Türk Forma Ec.dep.			1	İthalat		1
172	H.SculdtLtd.Şti.			1	Nakliye		1
173	Habib Edip	Törehan	1		İhracat	1	
174	Haki	Erol		1	Komisyoncu	1	
175	Hakkı	Demir	1		İthalat	1	
176	Hakkı	Manço		1	Komisyoncu	1	
177	Hakkı Aknıl,F.Güler,V.İşlemeciyan			1	Muhtelif		1
178	Hakkı Tarık	Us	1		Muhtelif	1	
179	Halid Salih Teker ve Şeriki Kom.Şti.		1		Komisyoncu		1
180	Halil ve Mahmut Güleç Kardeşler		1		Komisyoncu		1
181	Halil Naci	Mihçioğlu	1		İthalat	1	
182	Halit	Arioğul	1		Muhtelif	1	
183	Halit Vehbi	Yalter		1	Mümessil	1	
184	Haluk Eratak ve Ortakları			1	Komisyoncu		1
185	Hamdi	Öziç	1		İthalat	1	
186	Hamdi Helvacıoğlu-Zekeriya Tüzmen		1		Muhtelif		1
187	Hami	Başman	1		Mümessil	1	
188	Hamit	Ataç	1		Müteahhit	1	
189	Haraççı Kardeşler Ltd.Şti.			1	İthalat		1
190	Hasan	Derman	1		İthalat	1	
191	Hasan Erkan ve oğlu Koll.Şti.			1	Komisyoncu		1
192	Hasan İsmail Umur Kardeşler			1	Komisyoncu		1
193	Hasan Öziş ve Ş.Öziş Ecza Depo.			1	İthalat		1
194	Hasan Tahsin	Aker	1		İthalat	1	
195	Hasan Tezol ve ort.koll.Şti.			1	Müteahhit		1
196	Haşim	Gürel	1		Muhtelif	1	
197	Hayri	Gönen	1		Muhtelif	1	
198	Hayri	İpar	1		İthalat	1	
199	Hayri Araboğlu ve Ş.Şti.			1	Nakliye		1
200	Hikmet Tuzcu ve Ortağı			1	İthalat		1
201	Hilmi	Sarvan	1		Muhtelif	1	
202	Hilmi	Bayındırlı	1		Muhtelif	1	
203	Hilmi Naili	Barlo		1	İthalat	1	
204	Hilmi ve İsmail	İşeri	1		Komisyoncu	1	
205	HitelKoll.Şti.			1	İthalat		1
206	Hochstrasser Türk Ltd.Şti.			1	İhracat		1
207	Hugo	Charwat		1	Muhtelif	1	
208	Hüsamet	Yakal	1		Sanayici	1	
209	Hüsamet	Yalılı	1		İhracat	1	
210	Hüseyin	Binbirçeşit	1		İthalat	1	
211	Hüseyin	Kavalalı	1		İhracat	1	

212	Hüseyin Avni	Kamiloğlu	1		Nakliye	1	
213	Hüseyin İzzet Akosman Ve Oğullar		1		Muhtelif		1
214	Hüsnü	Yaman	1		Muhtelif	1	
215	Hüsnü	Aydın	1		Sanayici	1	
216	İ.Kiremitçioğlu ve Arif Karabarut		1		Komisyoncu		1
217	İ.T.İ.T.İ. İncir T.A.Ş.				İhracat		1
218	İbrahim	Kalkavan	1		Nakliye	1	
219	İbrahim	Tarhan	1		İhracat	1	
220	İbrahim	Taşçioğlu	1		Muhtelif	1	
221	İbrahim Abdî	Barut	1		Muhtelif	1	
222	İbrahim B.Çopur ve M.KüçükKolŞt.		1		İhracat		1
223	İbrahim Ethem	Mihribi	1		İthalat	1	
224	İbrahim Paşa Oğulları		1		İhracat		1
225	İbrahim ve Süleyman Çehreli		1		İhracat		1
226	İhsan	Umar	1		Muhtelif	1	
227	İhsan	Gökçay	1		İthalat	1	
228	İktisadi ve Sınai Tes.İşl.San.A.Ş.		1		Sanayici		1
229	İlancılık Kemal Salih,HofferS.kol.ş.			1	Muhtelif		1
230	İlgi Ticaret T.A.Ş.				Muhtelif		1
231	İlhami Nafiz	Pamir		1	İthalat	1	
232	İlyas ve Hamdi GamgamKar.Ko.Ş.			1	İthalat		1
233	İncir T.A.Ş.				İhracat		1
234	İpekiş T.A.Ş.				Muhtelif		1
235	İsak	Altabev		1	Muhtelif	1	
236	İskender	Dramalı	1		İhracat	1	
237	İsmail	Akman	1		Mümessil	1	
238	İsmail	Baykut	1		Muhtelif	1	
239	İsmail	Çakır	1		Muhtelif	1	
240	İsmail Hakkı	Kozacıoğlu	1		İthalat	1	
241	İsmet	Akkoyunlu	1		Komisyoncu	1	
242	İşmenLtd.Şti.				İthalat		1
243	İtiti A.Ş.				Muhtelif		1
244	İzmir Manifatura T.A.Ş.				Muhtelif		1
245	İzzet	Akosman	1		İthalat	1	
246	İzzet	Narman		1	Sanayici	1	
247	İzzet Feray ve Ort.Kol.Şti.			1	Mümessil		1
248	İzzetin Feray ve Ortakları Kol.Şti.				Mümessil		1
249	J.Ananiadi Mahdumları			1	İthalat		1
250	J.Ojalvo ve ViktorMeşulam			1	İthalat		1
251	J.Piliuris Mir ve Cottereau			1	İthalat		1
252	Jack	Rottenberg		1	İthalat	1	
253	JackDekalo ve Ort.es.Kom.Şti.			1	İthalat		1
254	Jack V.	Kamhi		1	Muhtelif	1	
255	Jean	Varsamis		1	Muhtelif	1	

256	Jirayir	Ekşiyarı		1	Muhtelif	1	
257	Jorj	Kollaro		1	Muhtelif	1	
258	Josef	Riçi		1	Muhtelif	1	
259	K.	Malhas		1	İthalat	1	
260	K.N.Tripo Deri Fabrikası			1	Muhtelif		1
261	Kağıt ve Basım İşleri T.A.Ş.				Muhtelif		1
262	Kamil Nayman ve Ort.Koll.Şti.		1		Muhtelif		1
263	Kamran	Olçayto		1	Muhtelif	1	
264	Karaman Ltd.Şti.				Muhtelif		1
265	Karamürsel Mensucat ve Tic. A.Ş.		1		İthalat		1
266	Kazım	Melek	1		İthalat	1	
267	Kazım	Taşkent	1		Muhtelif	1	
268	Kazım	Yurdakul	1		Muhtelif	1	
269	Kazım	Türegün	1		İhracat	1	
270	Kazım Nihat Bıyıklı ve Ort.		1		İthalat		1
271	Kemal	Dönertaş	1		İhracat	1	
272	Kemal	Bingöl	1		İthalat	1	
273	Kemalettin	Alemdar	1		İhracat	1	
274	Kendir ve Keten San.T.A.Ş.				Sanayici		1
275	Kerim	Mılar		1	Mümessil	1	
276	Kerope	Karalı		1	Muhtelif	1	
277	Kesebir Nebati Yağ Fab.				Sanayici		1
278	Kimon	Palamides		1	İhracat	1	
279	Kimya ve Ecza Maddeleri T.Ltd.Ş.		1		Muhtelif		1
280	Kirkor	Jamgoçyan		1	İthalat	1	
281	Klişecilik ve Mat.T.A.Ş.				İthalat		1
282	Koç Ticaret T.A.Ş.		1		Mümessil		1
283	Komili Oğulları N.Komili ve Ort.Ko.		1		Komisyoncu		1
284	Komisyon Kontuarı İ.Ovadya ve Şer			1	Komisyoncu		1
285	Konfor,MihçioğluveKoyutürk Ltd.			1	Muhtelif		1
286	Kontioto Türk Ltd.Şti.			1	Mümessil		1
287	KostantinDoykos ve Ort.			1	Mümessil		1
288	KostiOreopulos,FotiFotidis			1	Muhtelif		1
289	Kovan T.A.Ş.				İthalat		1
290	KurişTic.T.A.Ş.				İthalat		1
291	Kurtuluş Ltd.Şti.				Nakliye		1
292	Kurukahveci Mehmet Efendi Mah.		1		Komisyoncu		1
293	LaurentReboui,GabrielC.Koll.Şti.			1	Nakliye		1
294	Lebib Mısırlı Ltd.Ort.		1		Sanayici		1
295	Leon	Faraci		1	Komisyoncu	1	
296	Leon M.	Narlıyan		1	Sanayici	1	
297	Lion Mağazası RudolfHeilpern ve ş			1	İthalat		1

298	Litar Ticaret T.A.Ş.			1	Komisyoncu		1
299	LitmanMarkuzon ve ort.Kom.Şt.			1	İthalat		1
300	Lütfi	Bükülmez	1		Mümessil	1	
301	Lütfü	Banat	1		Muhtelif	1	
302	M.ali	Coşansu	1		Muhtelif	1	
303	M.Beşir ve M.Şefik Hariri			1	Mümessil		1
304	M.Narlıyan ,A.Lütüfyan			1	Muhtelif		1
305	M.Salih	Kesebir	1		Komisyoncu	1	
306	M.Zekai	Ülker	1		İhracat	1	
307	M.Zeki	Ulupınar	1		İhracat	1	
308	Maadin Arama ve İşl.T.Ltd.Şti.			1	İhracat		1
309	Mahir	Kefelioğlu	1		Muhtelif	1	
310	Mahmut	Kantarcıoğlu	1		İhracat	1	
311	Mahmut	Üçer	1		Muhtelif	1	
312	Maka Tic.Şti.MahmutK.oğlu ve ort.		1		İhracat		1
313	Mamas A.Ş.		1		İthalat		1
314	ManolTh.StrongiloTic.Evi			1	İthalat		1
315	Manuel	Sadi		1	Komisyoncu	1	
316	Maraelos	Maramenidis		1	Muhtelif	1	
317	Matnak,Azmibellisan,Ş.Ateş Nak.			1	Nakliye		1
318	Mecdettin	Şerbetçi		1	Muhtelif	1	
319	Mehmet	Dölen	1		İhracat	1	
320	Mehmet	İpekçi	1		İthalat	1	
321	Mehmet	Kavala	1		Mümessil	1	
322	Mehmet	Kermen	1		Mümessil	1	
323	Mehmet	Cedit	1		İhracat	1	
324	Mehmet Abdi	Ayral	1		İthalat	1	
325	Mehmet Ali	Çakım	1		Muhtelif	1	
326	Mehmet Hilmi	Altay	1		İhracat	1	
327	Mehmet Raif	Oğan	1		Mümessil	1	
328	Mehmet Sabit	Tütnar	1		Muhtelif	1	
329	Mensucat ve Tic.T.A.Ş.				Sanayici		1
330	Mensucat ve Tic.T.A.Ş.				İthalat		1
331	Mermeriş Manifatura				Muhtelif	1	
332	Mihal	Nikolaides		1	Muhtelif	1	
333	Mirkelam Oğulları,LatifSözmen			1	İhracat		1
334	Moris	Taranto		1	İhracat	1	
335	MornaTic.KontuarıLtd.O.			1	İthalat		1
336	MotörLtd.Şt.			1	İthalat		1
337	Muammer	Akarsu	1		Muhtelif	1	
338	Muammer	Kağıtçılar	1		Mümessil	1	
339	Muharrem	Tansel	1		Müteahhit	1	
340	Muharrem Hilmi Remo			1	İthalat	1	
341	Muhlis	Emek	1		İthalat	1	
342	Muhtar	Domoko		1	Mümessil	1	
343	Murat	Hun		1	İthalat	1	
344	Mustafa Faik	Velioğlu	1		İthalat	1	

345	Mustafa Gömeç ve Ort.		1		Muhtelif		1
346	Mustafa M.	Saraç	1		Muhtelif	1	
347	Mustafa Safiyettin	Tiper	1		İhracat	1	
348	Mustafa Tahsin	Cerrahoğlu	1		Muhtelif	1	
349	Mustafa Tinal Ticaret Evi		1		Komisyoncu		1
350	Mutlu İth.İhr. T.A.Ş.				İhracat		1
351	Muzaffer	Selvili	1		Muhtelif	1	
352	Muzaffer Halim	Neyzi		1	Mümessil	1	
353	Naci	Aday Dr.	1		Komisyoncu	1	
354	Nadir	Uras	1		Muhtelif	1	
355	Nas Şirketi		1		Sanayici		1
356	Nat Ticaret A.Ş.			1	Mümessil		1
357	Natan s.	Eskanazi		1	İthalat	1	
358	Nazım	Sadikoğlu	1		Mümessil	1	
359	Nazım Darman ve Ort.Kom.Şti.		1		İthalat		1
360	Nazım Zeki	Ekemen	1		İhracat	1	
361	Nazmi	Duhani		1	Muhtelif	1	
362	Necdet	Aktay	1		İthalat	1	
363	Necdet	Yahya	1		İthalat	1	
364	Necip	Erses	1		İthalat	1	
365	Necip Erses, Ses Film Stüdyosu		1		Muhtelif		1
366	Necip Erses,Ses Film		1		İhracat		1
367	Necmettin	Gürdemirel	1		İhracat	1	
368	Necmi Rıza	Ahıskan	1		Muhtelif	1	
369	Nejat Ferit Eczacıbaşı Kimya Fab.			1	Sanayici		1
370	Nesim Toledo ve Oğlu Kol.Şti.			1	İhracat		1
371	Nezih İbrahim	Ulağay	1		Muhtelif	1	
372	Nezir	Katıman		1	İhracat	1	
373	Nihat	Demir	1		İhracat	1	
374	Nihat Sözmene Tecim Evi		1		İthalat	1	
375	Nimet	Arpacı	1		Muhtelif	1	
376	Niyazi	Mutaf		1	İthalat	1	
377	Niyazi	Uğun	1		İthalat	1	
378	Nizamettin Turgay Ltd.Ort.		1		Müteahhit		1
379	Nuri	Orak	1		Muhtelif	1	
380	Nuri	Dağdelen	1		Müteahhit	1	
381	Nurullah Narin Mensucat Fab.		1		İthalat		1
382	Nurullah S.	Diraz		1	İthalat	1	
383	Nurullah Sami	Draz	1		Komisyoncu	1	
384	Omniom Şark Sınai A.Ş.			1	Sanayici		1
385	Orak Ticaret ve San.Evi				Sanayici		1
386	Orhan Malik	Yolaç	1		İthalat	1	
387	Orient Komers Türk Ltd.Şti.			1	Muhtelif		1
388	Ortaşark Ticaret T.A.Ş.		1		İthalat		1
389	Osman	Boysan	1		Muhtelif	1	
390	Osman	Kermen	1		İhracat	1	
391	Osman	Kıbar	1		İthalat	1	
392	Osman	Şakar	1		Mümessil	1	

393	Osman	Taşçıoğlu	1		Mümessil	1	
394	Osman Nuri	Arısan	1		İthalat	1	
395	Osman Sabri	Tekin	1		Mümessil	1	
396	Osman Zeki Torgay	Mehmetli	1		Komisyoncu	1	
397	Ömer	Furtun	1		İhracat	1	
398	Ömer Maliki ve Ort.Ltd.		1		İhracat		1
399	Ömhal Ticaret T.Ltd.Şti.			1	İhracat		1
400	Ömser Ticaret T.A.Ş.			1	İthalat		1
401	Öndoğu Endüstri Tecim Ltd.Şti.				İthalat		1
402	Özdemir Antimuvan Ltd.			1	Nakliye		1
403	Öztürk İhr.İth. A.Ş.		1		İhracat		1
404	Pan Amerikan Dünya Havayolları			1	İhracat		1
405	Pan J.	Piliuris		1	Muhtelif	1	
406	PedrelliLtd.Şti.			1	Muhtelif		1
407	PensoyLtd.Şti.			1	İthalat		1
408	Peynir Ltd.Şt.		1		Muhtelif		1
409	Platon	Lagopulos		1	İthalat	1	
410	Polat Ltd.Şti.		1		İhracat		1
411	R.Rıza Sadıkoğlu ve Ort.Koll.Şti.		1		Mümessil		1
412	Ragıp	Kutman		1	Muhtelif	1	
413	Ragıp Sarı	Mahmutoğlu	1		İhracat	1	
414	Rauf	Çallılar	1		Muhtelif	1	
415	Recep	Ergüven	1		İthalat	1	
416	Recep Ş.	Köken	1		İthalat	1	
417	Refik	İsfendiyargil		1	Muhtelif	1	
418	Refik	Öner		1	İthalat	1	
419	Refik ve Müfit Sadıkoğlu Kar.Koll.Ş.			1	İthalat		1
420	Remzi	Peker	1		Komisyoncu	1	
421	Reşat	Aras	1		Komisyoncu	1	
422	Rıfat Kurt-Faik ErçakırKoll.Şti.		1		Muhtelif		1
423	Rıza	Derviş	1		İthalat	1	
424	Rıza	Leki		1	Komisyoncu	1	
425	RomilosVamvakopulos ve Kardeşi			1	İthalat		1
426	Ruşensad,Rıza Sadıkoğlu O.koll.				Mümessil		1
427	Rüştü	Ak	1		İhracat	1	
428	S.Basmacı,İ.AyralKoll.Şti.		1		Komisyoncu		1
429	S.K.F.Bileli Rulmanlar Türk Ltd.Şti.			1	İthalat		1
430	Sabri Şeker ve Oğulları		1		İhracat		1
431	SabuncuzadeM.Şakir T.S. T.A.Ş.		1		İthalat		1
432	Sadi Galip	Kırımlı	1		Mümessil	1	
433	Sahak	Altıparmakyan		1	Müteahhit	1	
434	Saim	Gogen		1	Müteahhit	1	
435	Sait	Belgün	1		İthalat	1	
436	Sait	Gözüm	1		İhracat	1	
437	Sait İbrahim	Esi	1		İthalat	1	

438	Sait Akıncı,Sait Dormen		1		İthalat		1
439	Saki	Canlısoy		1	İthalat	1	
440	Salamon	Amaracı		1	İthalat	1	
441	Salih	Bıçakçı	1		İthalat	1	
442	Salih	İlyasoğlu	1		Mümessil	1	
443	Salih İlyasoğlu ve Ortakları		1		Muhtelif		1
444	Sami	Hisarlı	1		İthalat	1	
445	Sami Saltı ve Ortakları			1	Müteahhit		1
446	SamuelElia	Kapuano		1	İhracat	1	
447	Satel Türk Ltd.Şti.			1	İthalat		1
448	SazmaşSan.ve Ziraat Mak.T.A.Ş.			1	Sanayici		1
449	Selahattin	Humbaracıbaşı	1		İhracat	1	
450	Selçuk	Yener	1		Muhtelif	1	
451	Selen Müessesesi			1	İhracat		1
452	Selim	Gökhan	1		İthalat	1	
453	Serattarİth.İhr.T.A.Ş.			1	İhracat		1
454	Sezai Mümtaz	Kavalcıoğlu		1	Komisyoncu	1	
455	Siba T. T.A.Ş.			1	İthalat		1
456	Sınai ve Ticari Zümreler İşl.T.A.Ş.				İhracat		1
457	Spierer	Freres		1	İhracat	1	
458	Stok Manifatura Mağazası				İthalat		1
459	Suat	Karşıyaka	1		Muhtelif	1	
460	Sun Ltd.Şti.				Mümessil		1
461	Süleyman	Kermen	1		İhracat	1	
462	Süreyya	Sirmen	1		İhracat	1	
463	Ş.Alemdar ve Yiğ.AlemdarKoll.Ş.		1		İthalat		1
464	Şahabettin	Varnalı	1		İhracat	1	
465	Şakir Kınacı ve Ortakları		1		İthalat		1
466	Şark Değirmenleri T.A.Ş.				İthalat		1
467	Şark Deri T.A.Ş.				Nakliye		1
468	Şark Ticaret Koll.Şti.				İthalat		1
469	Şemsettin	Gündoğdu	1		İthalat	1	
470	Şevket	Manioğlu	1		İhracat	1	
471	Şevket Pozcu ve Ortakları		1		Muhtelif		1
472	Şevki	Hakman	1		İthalat	1	
473	Şükrü	Doğan	1		İthalat	1	
474	Şükrü Tezer ve Ort.Kom.Şti.		1		Muhtelif		1
475	T.Halit	Erman	1		Mümessil	1	
476	Tahir	Atansay	1		İhracat	1	
477	Tahir	Kevkep		1	İthalat	1	
478	Tahsin	Günel	1		İthalat	1	
479	Tahsin	Uzal	1		Muhtelif	1	
480	Talat	Erler	1		İhracat	1	
481	Talat	Kılcoğlu	1		İthalat	1	
482	Tansever Ticaret A.O.				Nakliyecisi		1
483	Taylan Etkerİth.İhr.T.Ltd.Şti.				Mümessil		1
484	Tek Umumi Nakliyat Şti.				Nakliye		1

485	Tektaş Teknik Vasıtalar T.T.A.Ş.				Muhtelif		1
486	Tekyol Ticaret T.A.Ş.				Muhtelif		1
487	Telçivi Sanayi T.A.Ş.				İhracat		1
488	TeofaniGikadi ve Mahdumu Yani G			1	İthalat		1
489	Tevfik	Kuşoğlu	1		İthalat	1	
490	Tevfik	Yılmaz	1		İthalat	1	
491	Tevfik	Özkan	1		Sanayici	1	
492	Tibet İth.İhr. T.A.Ş.				İhracat		1
493	Ticaret ve Sanayi ve Demir İş. A.Ş.				Sanayici		1
494	Tifan Ticaret T.A.Ş.			1	İhracat		1
495	Toroslar Tic. T.A.Ş.				Mümessil		1
496	Trak Tic. T.A.Ş.				İthalat		1
497	Türk Avrupa Ltd.Şti.				İhracat		1
498	Türk Ekspres Havacılık ve T.T.A.O		1		Nakliye		1
499	Türk EllasTeşebüsatıSına.T.A.Ş.			1	İthalat		1
500	Türk Rulman Evi		1		Sanayici		1
501	Türk Tütün Ltd.Şti.				Muhtelif		1
502	Türkeli Ltd.Şti.		1		İthalat		1
503	Türk-İngiliz İth.H.Dündar ve Ort.			1	İhracat		1
504	Türkiye Eczacılar Deposu A.Ş.		1		Muhtelif		1
505	Türkiye Yayınevi				Müteahhit		1
506	Türktab Tütün İhracat T.A.Ş.				İhracat		1
507	TürmasanT.MadeniSan.Tic.Ltd.		1		Sanayici		1
508	Uğur Ltd.Şti.				İhracat		1
509	Ümit	Birkan	1		İthalat	1	
510	Üstün Ticaret				İthalat		1
511	V.Meyohas ve Finz			1	İhracat		1
512	Vahan	Bardizban	1		İhracat	1	
513	Vahe	Ütücyan	1		İthalat	1	
514	Vangel	Haydopulos	1		Müteahhit	1	
515	Varol Artin	Horenyan	1		Sanayici	1	
516	Vartan	Kundakçıyan	1		Muhtelif	1	
517	Varujan	Damla	1		Muhtelif	1	
518	Vasil A.	Triyandafilidis	1		Muhtelif	1	
519	Vecihi	Ağan	1		Müteahhit	1	
520	Vedat	Başar	1		Muhtelif	1	
521	Vehbi	Poyraz	1		İhracat	1	
522	Veysel Çakır ve Ernest Haegler			1	İhracat		1
523	Vinikol Şarap Evi			1	İhracat		1
524	Vitali	Çiprut	1		İthalat	1	
525	Vitali Arditi Halefi Arditi			1	Komisyoncu		1
526	Vitali ve İsakAmram			1	İhracat		1
527	Vitalis M.	Polikar	1		İhracat	1	
528	W.F.Henry Van DER ZeeV.Ac.AŞ.			1	Nakliye		1
529	Yakın Şark Ticaret T.A.Ş.				İthalat		1

530	YakoYalevi ve Mahdumu Şti.			1	İthalat		1
531	Yakup	Soyugenç	1		İthalat	1	
532	Yakup	Çıkvaşvili		1	Muhtelif	1	
533	Yakupbal Balıkçılık Ticaret T.A.Ş			1	İthalat		1
534	Yalçın Tic. T.A.Ş.				İthalat		1
535	Yani	Keçecioglu		1	Muhtelif	1	
536	Yani	Vafidis		1	Müteahhit	1	
537	Yapı Kredi Bankası A.Ş.		1		Banka		1
538	Yazgan Ticaret Türk Ltd.			1	İthalat		1
539	Yerli Ürünler Şirketi		1		Muhtelif		1
540	Yervant	Çizmeci		1	Müteahhit	1	
541	Yetvart	Bezaz		1	Sanayici	1	
542	Yol ve Yapı Ltd.Şti.				İhracat		1
543	YordanYordanidis Halefi S.YveOrt			1	Muhtelif		1
544	Yorgi Eftis ve Şti.(Elişi Mağazası)			1	İthalat		1
545	Yuda İbrahim	Zade		1	Muhtelif	1	
546	Zeki	Çalıkoğlu	1		İthalat	1	
547	Zeki	Hakimoğlu	1		İhracat	1	
548	Zincir Koll.Şti.		1		Muhtelif		1
549	Ziya	Ardoslu		1	Mümessil	1	
550	Ziya	Taner	1		İthalat	1	

Kaynakça

- Alp, Tekin Türkleştirme, Günümüz Türkçesine Çev. Özer Ozankaya, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara:2001
- Başar, A. Hamdi. “Dertleşme: Bu ismi niçin seçtik?”, **Türkiye İktisat Mecmuası**, 1. cilt, Y: 1, S: 1, (Ocak/1948), s. 2
- Başar, A. Hamdi. “İdeoloji Bahisleri: Tüccarın Memleket İdaresindeki Vazife ve Mesuliyetleri”, **Türkiye İktisat Mecmuası**, 1. cilt, Y: 1, S: 1, (Ocak/1948), s. 7
- Başar, A.Hamdi. “Dertleşme: Ticaret Odası Tüccar Derneği Yarışı”, **Türkiye İktisat Mecmuası**, 1. cilt, Y: 1, S: 2, (Şubat/1948), s. 1, 2, 3
- Gürses, Didem. Dönemi ve Görüşleri ile Ahmet Hamdi Başar, AÜSBF Siyaset Bilimi Doktora Tezi, İstanbul,1986
- İTD**. İstanbul Tüccar Derneği Tarafından Yayınlanan raporlar, **Türkiye İktisat Mecmuası** 1-8 cilt, S: 1-9, S: 1-90, (Ocak/1948-1956)
- İTD**, “İstanbul Tüccar Derneği'nin 1947 tarihli Ana Nizamname”, 1947
- Koraltürk, Murat. “Ahmet Hamdi Başar, Türkiye İktisat Mecmuası (1948-1956) ve Dizini” , **Müteferrika Kış** 2002, S: 22, s. 119-120
- Koraltürk, Murat .Türkiye’de Sermaye Birikimi Sorununa Tarihsel Perspektiften Bir Bakış ve Ahmet Hamdi Başar’dan Seçmeler,İstanbul:Sermaye Piyasası Yayınları,1997
- TİM**, “İstanbul Tüccar Derneği Yönetim Kurulu Raporu”, 1. cilt, S: 1, S: 1, (Ocak/1948), s. 54